СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академична длъжност „**ПРОФЕСОР**“
(област на висше образование **2. Хуманитарни науки**,
професионално направление **2.2 История и археология (Съвременна история – История на САЩ и Латинска Америка**),
за нуждите на Исторически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ),
обявен в ДВ, бр. 99/22.11.2024 г.

Становището е изготвено от: **доц. д-р Силвия Николова Александрова**
(член на научно жури на основание на
ректорска заповед №РД 38-18 от 13.01.2025 г.)

Данни за конкурса

Процедурата по конкурса за професор по научната специалност **Съвременна история – История на САЩ и Латинска Америка** е стартирана от катедра „Нова и съвременна история“ към Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Конкурсът е обявен в съответствие с действащото законодателство и с нормативната база на СУ. Спазени са изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”. Научното жури е определено в съответствие със законовите и нормативни изисквания и в надлежния срок на основание на ректорска заповед №РД 38-18 от 13.01.2025 г. Представени са автобиография, публикации по

конкурса, авторска справка за научните приноси, справка за цитиранията и наукометричните показатели на кандидата, с което са изпълнени минималните национални изисквания (по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ) и съответно на допълнителните изисквания на СУ за събиране, актуализиране и използване на наукометрични данни. Гореизложената информация е основание да се приеме, че конкурсът е легитимен.

Данни за кандидата

За участие в обявения конкурс са подадени документи от единствен кандидат: **доцент, доктор Александър Михайлов Сивилов**. Колегата Сивилов е възпитаник на Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където получава и трите степени на висше образование – бакалавър, магистър и доктор. През 2003 завършва магистърска програма „История на Русия“ с успешно защитена магистърска теза на тема „М. Горбачов и Н. Рижков – две гледни точки за Преустройството“. През м. май 2009 г. той успешно защитава докторска дисертация на тема „Преходите в Чили 1970 - 1993 г.“. След спечелен конкурс започва работа като асистент в СУ през 2010 г. Хабилитира се като „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология (История на СССР) през 2017 г.

Описание на научните трудове на кандидата

За участието си в конкурса кандидатът е представил две монографии, 7 студии и 4 статии. Освен това е представен списък с допълнителни публикации по проблематика, свързана със съвременната история. Представените за конкурса научни трудове отговарят на минималните национални изисквания (по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ) и на допълнителните изисквания за събиране, актуализиране и използване на наукометрични данни и не повтарят такива от

предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност.

Научни приноси

Несъмнено най-значими са научните приноси на представените два монографични труда. В „Гангстерите на Сухия режим и Голямата депресия в социалната история на САЩ“ авторът успява да преплете в едно цяло историческите, социалните и икономическите процеси, залегнали в основата на възхода на гангстерството по време на Сухия режим и Голямата депресия, и да покаже с академична изисканост социалната реалност в САЩ като основа за появата на организираната престъпност. Нещо повече, той успява да осветли такива по-малко познати (и по-малко зрелищни) елементи на проучваната тема като връзката между гангстерското проникване в профсъюзите и борбата срещу левите сили или като ролята на сблъсъка между органите на реда и престъпниците от периода на Сухия режим и Голямата депресия за трансформирането на създаденото през 1908 г. Бюро за разследване в почти „всемогъщото ФБР“ на Джей Едгар Хувър. Колегата Сивилов успява да предаде симбиотичната връзка между организираната престъпност, икономическата депресия и социалните разломи и противоречия. Той обогатява историческото изследване чрез интердисциплинарен подход и нюансиран анализ, който извежда на преден план социалния елемент на един криминален феномен. Изследването включва четивен разказ за сложните личности на скандално известни фигури като Ал Капоне, Бъгси Сигъл, Лъки Лучано, Бони и Клайд и Джон Дилинджър, като същевременно хвърля светлина и върху по-малко известни, но също толкова интересни от историческа гледна точка персонажи.

Интердисциплинарният подход на автора, който се опира не само на историята, но и на социологията, криминологията и културологията, обогатява историческия анализ на темата. Това, както и използваната богата източникова база – първична и интерпретативна – откроява монографията като безспорен принос на колегата Сивилов за българската историография в областта на съвременната история на САЩ. С достоверната си фактологична канава и увлекателния си стил монографията представлява интерес не само за академичната аудитория, но и за широката публика, което я прави ценен източник на информация за всеки, който се интересува от взаимодействието между престъпността, икономическите проблеми, политиката и социалните колизии през един турбулентен и дълбоко трансформиращ период от американската история.

Последните събития в света и особено започналата през 2022 г. война в Украйна, както и скорошната смяната на президентската администрация в САЩ направиха темата за авторитаризма, лидерите и периодите на преход и трансформации в съвременната история особено актуална. В монографията си „Лидери, авторитаризъм и преходи. По примера на Русия и Чили“, колегата Сивилов е добавил към тази актуалност предизвикателството на сравнителния анализ на политическото развитие на две много отдалечени географски и културно-исторически държави, Чили и Русия, през 80-те и 90-те години на миналия век.

Ролята на личността в контекста на преходния период от авторитаризъм към демокрация е изследвана чрез примера (case study) на Борис Елцин и на Аугусто Пиночет. Сивилов разглежда „перестройката“ от времето на М. Горбачов като реформен процес, поставил началото на трансформация на съветския авторитарен модел, но не успял да завърши прехода към устойчива демокрация. Откроено е значението на сложната и противоречива личност на

„демократичния“ Елцин - от една страна, за разрушаването на авторитарния модел на съветската система, а от друга страна, за политическата нестабилност и нарастващата концентрация на властта, които подкопават демократичните стремежи на руския народ. В монографията е анализиран също дългият и сложен път на преход на Чили от „военната диктатура със засилен персоналистки елемент“ на Аугусто Пиночет към демократично управление – един в много отношения „направляван процес“, който не успява окончателно да премахне „авторитарните анклави“ и поради това не довежда да трайна консолидация на демократичния модел в страната. Сравнявайки Русия и Чили, монографията проследява ролята на лидерите в авторитарните системи и тяхното влияние върху политическите преходи, като подчертава сложните взаимодействия между авторитарното наследство, стиловете на лидерство и стремежа към демократични реформи. Сравнителният анализ на динамиката на преходите в Чили и Русия, привлеченият богат изворов материал и интерпретираните непубликувани документи от архива на Борис Елцин са принос не само за българската, но и за световната историография.

Представените за конкурса 7 студии и 4 статии на доцент Сивилов отразяват развитието на неговите научни интереси и академични постижения в проучването и популяризирането на познанието за съвременната история на света като цяло и на Русия, САЩ и Латинска Америка, в частност. Всички те отразяват задълбочено познаване на изследваната проблематика, внасят в научно обръщение богат (в много случаи нов) изворов и фактологичен материал, написани са в четивен и в същото време академично прецизен стил и с това обогатяват националната (и не само) историография по съвременна история на света. Ще си позволя да откроя някои от публикациите.

За мен несъмнено приносна е интерпретацията на колегата Сивилов по теоретичния проблем за същността на тоталитаризма и зависимостта, и дори

съподчиняването, на тълкуванията на понятието на налагащите се идеологеми на Студената война („Теория на тоталитаризма като политическо оръжие преди и в зората на Студената война“). Студията „US Policy Towards Russia as a Base for the Creation of Multipolar Geopolitical Order 2000-2013“ проследява руско-американските отношения в един волатилен период от съвременната история, в който „хиперсилата“ на 90-те години САЩ търси новите измерения на отношенията с възраждащата се след краха на СССР „суперсила“ Русия. На базата на вече известни и на нововъведени в научно обръщение първични и вторични извори, авторът проследява и анализира еволюцията на американската „руска“ политика и ролята на различните подходи на президентските екипи за динамиката на отношенията между Вашингтон и Москва. Интересът на колегата Сивилов към историята на двете суперсили на XX век – САЩ и Русия/СССР е отразен и в студията „Preconditions for an Emerging Superpower – on the Case Studies of USSR and USA“., която прави задълбочен сравнителен анализ на подходите на двете страни към модернизацията и управлението и на това как тези подходи се отразяват на последващото им превръщане в суперсили.

С особена стойност от гледна точка на българската историография е и изследването на малко познатите у нас процеси на развитие на латиноамериканската лява идеология („Откъси от латиноамериканското ляво като различен прочит на марксистката идеология“). Приносен характер, при това не само за българската историография, има и статията „The Forbidden Tango USSR and Argentina“, която анализира на пръв поглед необяснимото партньорство между съветското ръководство и военната хунта на генерал Хорхе Видела в Аржентина.

Колегата Сивилов, както е видно от документите по конкурса, е участник в редица авторитетни научни форуми, както и в национални и международни

научни проекти. Представената за конкурса справка за цитиранията на колегата е демонстрация на значимостта на неговите изследвания и разпознаваемостта му в академичната общност.

Преподавателска дейност

Представената справка за академична заетост на кандидата показва, че доцент Сивилов води поредица от лекционни курсове пред студенти от бакалавърска, магистърска и докторска степен, чиято тематика е илюстративна за широтата на неговите академични интереси и за неговата компетентност като лектор. Преподавателският опит на колегата, по мое мнение, несъмнено допринася за убедителността на заложените в публикациите му тези. Задълбоченото познаване на материята, отразена в монографичните му трудове и в останалите негови изследвания, придават на анализите и заключенията му теоретична стойност, но и практическа приложимост в ежедневието на образователния процес. Високото ниво на преподавателска ангажираност на Александър Сивилов намира израз и в неговото научно ръководство на петима докторанти, от които двама вече успешно са защитили дисертационните си трудове.

Бих добавила също, че научната и преподавателска работа по принцип, но особено в сферата на историята, не е и не трябва да бъде самоцел. Тя е познание, даващо ориентири за настоящето, и популяризирането на това познание има своята социално-политическа роля в нашето съвремие. В този смисъл популяризаторската, а бих казала и възпитателна, работа на колегата Сивилов чрез медийната среда на телевизионните и интернет канали заслужава адмирации.

Общо заключение

Въз основа на всичко гореизложено смятам, че **Александър Михайлов Сивилов** отговаря на всички изисквания и заслужва да заеме академичната длъжност „**професор**“ по професионално направление 2.2. История и археология (**Съвременна история – История на САЩ и Латинска Америка**) за нуждите на Исторически факултет Софийски университет „Св. Климент Охридски“**.**

7 март 2025 г. …….

доц. д-р Силвия Александрова